

Нормативного закріплення потребує порядок здійснення громадського контролю за діяльністю органів влади. На сьогодні його замінили громадською експертизою діяльності органів виконавчої влади. Однак реально це нічого не дає, про що, зокрема, свідчить антикорупційна експертиза. Ми як були, так і залишаємось лідерами корупційних діянь серед країн перехідного типу.

Поряд з названим, законодавчого регулювання потребують: статус і діяльність невідприємницьких організацій; облік і надання соціальних послуг, в тому числі правової допомоги, населенню; реальне забезпечення права на звернення кожного громадянина до органів державної влади.

З усього сказаного можна зробити наступний висновок. Громадянське суспільство є незалежним настільки, наскільки держава є терпимою до такої незалежності. Сформувані основні напрями налагодження чіткої взаємодії влади й інститутів громадянського суспільства ми зможемо лише усвідомивши чим є громадянське суспільство не в теорії, а на практиці: недосяжним суспільним орієнтиром і своєрідною формою симуляції реальності, чи, може, зручною ширмою, за якою влада приховує свої істинні наміри? Про розвинене громадянське суспільство в нашій реальності можна буде говорити лише тоді, коли воно буде в змозі змінити характер функціонування влади, для якої стануть характерними: 1) легітимність; 2) всезагальність застосування демократичних принципів; 3) ефективність влади, що означає наскільки вона реально діє в інтересах людей і створює можливість для особистості самостійно формувати своє особисте життя і впливати на історичний розвиток своєї країни. Відповідно, головне наше завдання на найближчу перспективу – вирішити зазначені проблеми і, найголовніше, подолати дуалізм держави й суспільства, які повинні становити собою міцний, єдиний, цілісний організм, спрямований на покращення життєдіяльності людини.

1. *Токвіль Алексіс де*. Давній порядок і революція /Алексіс де Токвіль / з фр. пер. Г. Філіпчук. – К.: Юніверс, 2000. – 224 с. 2. *Мамут Л.С.* «Сетевое государство?» / Л.С. Мамут // Государство и право. – 2005. – № 11. – С. 6. 3. *Горбатенко В.П.* Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть: монографія / Горбатенко В.П. – К.: Академія, 1999. – С. 134–155. 4. *Пхльовська О.* Ave, Europa!: ст., доп., публіц. (1989–2008) / Пхльовська О. – К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2008. – С. 79. 5. *Бек У.* Общество риска. На пути к другому модерну / Бек У. / пер. с нем. В.Седельника и Н.Федоровой; послесл. А.Филиппова]. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с. 6. *Migration and Remittances. Eastern Europe and the Former Soviet Union* / ed. by Ali Mansoor, Bryce Quikkin. – World Bank, 2006. – P. 1526 7. *Мотрошилова Н.В.* Цивилизация и варварство в эпоху глобальных кризисов / Н.В. Мотрошилова // Цивилизация и варварство в современную эпоху. – М.: ИФРАН, «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2010. – С. 383–413.

УДК 323.1

К. М. ВІТМАН

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ТА МОЛДОВСЬКОГО АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ЗАКОНІВ

В ході порівняльного аналізу українського та молдовського антидискримінаційних законів виявлено недоліки та переваги обох документів. Автор дійшов висновку, що з їх

© *ВІТМАН Костянтин Миколайович* – доктор політичних наук, професор Національного університету «Одеська юридична академія»

появою Україна та Молдова розпочали комплексну протидію дискримінації, заклали підвалини антидискримінаційної політики як невід'ємної складової етнонаціональної політики, адже раніше в обох країнах спостерігалася несистемна боротьба з окремими проявами дискримінації. Серед спільних недоліків обох законів визначено неточність формулювань, суперечливість визначень форм дискримінації, що ускладнюватиме процес притягнення до відповідальності винних й захист постраждалих від дискримінації; брак дієвих механізмів реалізації положень антидискримінаційних законів в практичній площині.

Ключові слова: євроінтеграція, дискримінація, антидискримінаційне законодавство, антидискримінаційна політика.

Vitman K.H. Сравнительный анализ украинского и молдавского антидискриминационных законов

В ходе сравнительного анализа украинского и молдавского антидискриминационных законов обнаружены недостатки и преимущества обеих документов. Автор делает вывод, что с их появлением Украина и Молдова начали комплексное противодействие дискриминации, заложили основу антидискриминационной политики как неотъемлемой составляющей этнонациональной политики, ведь раньше в обеих странах наблюдалась несистемная борьба с отдельными проявлениями дискриминации. Среди общих недостатков обеих законов определены неточность формулировок, противоречивость определений форм дискриминации, усложняющая процесс привлечения к ответственности виновных и защиту пострадавших от дискриминации; недостаток действенных механизмов реализации положений антидискриминационных законов на практике.

Ключевые слова: евроинтеграция, дискриминация, антидискриминационное законодательство, антидискриминационная политика.

Vitman Kostantun. The Comparative Analysis of Ukrainian and Moldovan Anti-discrimination Laws

During the comparative analysis of Ukrainian and Moldavian anti-discriminative laws their drawbacks and advantages are discovered. The author concluded that with their appearance Ukraine and Moldova started the complex counteraction to discrimination, laid the foundation to anti-discrimination politics as a part of ethnonational politics, as before both countries unsystematically combated against separated manifestations of discrimination. Among drawbacks of both laws are identified ambiguity of formulations, divergence of discrimination forms definitions, that complicate making guilty persons answer and protection of victims, lack of effective mechanisms to implement the laws to practice.

Key words: European integration, discrimination, anti-discrimination law, anti-discrimination politics.

Пострадянські держави, що оголосили зовнішньополітичний курс на європейську інтеграцію, зіткнулися зі значною кількістю проблем, пов'язаних із запровадженням європейських стандартів в національне законодавство. Чи не найбільша кількість цих проблем виникла у сфері гомогенізації етнонаціонального законодавства. Якщо політичні та економічні аспекти взаємодії пострадянських держав та ЄС узгоджуються прагматичним шляхом поступок і переговорів, то запровадження нових правил у сфері етнонаціональних відносин, які суперечать усталеним практикам етнокультурного середовища цих держав, супроводжується загостренням напруження, зростанням рівня ксенофобії та конфліктами. Спроби внести будь-які зміни порушують етнополітичний баланс і стають викликом етнополітичній стабільності держав. Саме тому ми прискіпливо відстежуємо процес формування антидискримінаційного законодавства в пострадянських державах.

Особлива увага приділяється країнам, які знаходяться приблизно на одному етапі євроінтеграційного шляху, оскільки до них висувуються схожі вимоги і вони мають справу з подібними етнополітичними викликами імплементації норм європейського законодавства в етнопонаціональне законодавство. Це Україна та Республіка Молдова. Обидві країни називають 2013 рік вирішальним в укладенні угод про асоціацію з Євросоюзом. І Україна, і Молдова у випадку виконання вимог ЄС сподіваються на підписання Угоди про асоціацію з ЄС на саміті Східного партнерства, що відбудеться у листопаді цього року у Вільносі. Якщо українські політики сповнені євроінтеграційного оптимізму, то політичні експерти сумніваються, що Україні вдасться виконати всі політичні умови Євросоюзу. Однак, Президент України називає підписання Угоди про асоціацію з ЄС першочерговим зовнішньополітичним завданням України і впевнений в його реалізації¹.

Що ж стосується Молдови, представники її політичної еліти стриманіші в оцінках перспектив поглиблення взаємодії Молдови з Євросоюзом. Голова парламенту Молдови М.Лупу заявляє, що ніхто не може гарантувати Молдові підписання Угоди про асоціацію з ЄС восени цього року. За словами спікера, Молдова великою мірою виконала свої зобов'язання щодо приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів. Однак ЄС вимагає від Кишинєва фактів та дій, що підтверджують імплементацію законів та застосування реформ на практиці. Найближчим часом в країну прибудуть оціночні місії з ЄС, у яких виникне чимало питань щодо проблемних сфер держави, серед яких і сфера етнопонаціональних відносин. «Ми не можемо ховатися за надміру оптимістичними цифрами та діями, що спрямовані на підтримання хорошого іміджу», - запевняє спікер молдовського парламенту².

Україна та Молдова мають проблеми у різних площинах, однак нас найбільше цікавить виконання вимог в сфері етнопонаціональних відносин, а саме протидії ксенофобії та іншим видам дискримінації. Як уже згадувалося у попередніх працях, Євросоюз, не спостерігаючи поступу в напрацюванні антидискримінаційного законодавства, вдався до висунення недвозначних вимог. Плани дій обох країн щодо лібералізації візового режиму з ЄС наголошують на необхідності ухвалення всеосяжного антидискримінаційного закону для забезпечення ефективного захисту від дискримінації; реалізації на його основі антидискримінаційної політики, захисті меншин та боротьбі зі злочинами, скоєними на ґрунті ненависті; ратифікації актів ООН та Ради Європи, що стосуються боротьби з дискримінацією³.

Тому, досить оперативно на виконання Плану дій щодо лібералізації візового режиму та продовження євроінтеграційного поступу і Молдова, і Україна в 2012 році прийняли антидискримінаційні закони. Парламент Молдови затвердив Закон Республіки Молдова «Про забезпечення рівності» навесні, 25 травня. Парламент України проголосував Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» восени, 6 вересня.

У Молдові процес напрацювання антидискримінаційного законодавства супроводжувався розколом суспільства, етнополітичним конфліктом, до якого долучилися і політики, і церква, і громадські організації, і безпосередньо громадськість. Сторони конфлікту розділися у ставленні до дискримінації ЛГБТ-осіб. Молдовське поліетнічне суспільство продемонструвало неготовність толерувати дискримінацію меншин за ознакою сексуальної належності. Тоді як Європейський Союз через своїх представників вимагав від країни-кандидата на асоціацію заборони всіх можливих форм дискримінації без винятків. Урядові законопроекти змінювали одне одного, процес пошуку та обговорення прийнятних для обох сторін (Євросоюзу та молдовського суспільства) формулювань тривав в Молдові більше року.

Україні вдалося уникнути подібних проблем. Загалом процес напрацювання антидискримінаційного законодавства не викликав значного зацікавлення в українській громадськості. На відміну від Молдови, широке обговорення антидискримінаційних ініціатив в Україні не проводилося. Адже їх розгляд органами влади позиціонувався здебільшого як виконання вимог Євросоюзу, а не подолання нагальних проблем сфери етнонаціональних відносин. Лише час від часу до критики та аналізу проектів з протидії та запобігання дискримінації долучалися вразливі сегменти українського суспільства, захист від дискримінації яких не знаходив відповіді в цих документах.

Зокрема експерти, що представляють інтереси ЛГБТ-осіб протестували проти вилучення сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності з ознак, за якими планувалося заборонити дискримінацію. Перегляд переліку підстав дискримінації відбувся саме після того, як в Молдові розгорнувся конфлікт навколо заборони дискримінації за сексуальною ознакою. Українські громадські організації з захисту прав сексуальних меншин звинуватили органи державної влади у формальному підході до заборони дискримінації та бажанні уникнути незручних тем⁴.

Після того, як було прийнято погоджений антидискримінаційний законопроект в першому читанні, Всеукраїнська спілка «Рада ЛГБТ-організацій України» звернулася до міністра юстиції з проханням продовжити діалог з питань упровадження в Україні комплексного антидискримінаційного законодавства. Річ у тому, що, з метою забезпечення вивчення та врахування думки громадськості з питань формування та реалізації антидискримінаційної державної політики, урядовий законопроект було розміщено на офіційному сайті Міністерства юстиції.

Громадська організація, до складу якої входить 21 ЛГБТ-організація України, яка займається адвокацією прав, інтересів і потреб ЛГБТ-осіб у тому числі на політичному рівні, зажадала від міністра юстиції внесення змін до ст.1 антидискримінаційного законопроекту шляхом прямого загадування в переліку ознак у визначенні поняття «дискримінація» таких підстав як «сексуальна орієнтація» та «гендерна ідентичність». Адже, за її твердженням, при уникненні прямих згадок ситуацію в сфері прав людини для ЛГБТ-осіб неможливо покращити, що підтверджується багаторічним моніторингом стану справ⁵.

Організація мотивувала свою позицію тим, що жертвами гомофобної та трансфобної дискримінації в Україні є статистично більша кількість громадян, ніж тих, хто зазнає порушення своїх прав на підставі вже захищених законодавством ознак. В своєму зверненні Рада ЛГБТ-організацій України стверджує, що дискримінація за ознакою кольору шкіри в Україні є відносно малопоширеною (через порівняно невелику чисельність людей з іншим кольором шкіри), але ця ознака однією з перших згадується в ст.1 антидискримінаційного законопроекту. Однак, підкреслимо, що, на відміну від дискримінації за расовою та етнічною належністю, всеукраїнських соціологічних опитувань щодо дискримінації за ознакою сексуальної належності не проводиться, тому невідомо, на які дані посиляється громадська організація.

Міністерство юстиції проігнорувало рекомендації організацій з захисту прав сексуальних меншин. Уряд Молдови також відмовився від своїх початкових намірів окремо заборонити цей вид дискримінації. Тому антидискримінаційні закони обох держав не містять жодних згадок про дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації. Навіть більше, широкомасштабний конфлікт навколо цієї проблеми в Молдові мав зворотній ефект і знайшов відображення у посиленні позицій церкви та підтриманні гетеросексуальних стосунків на противагу гомосексуальним в антидискримінаційному законі Молдови. Ст. 1 нормативного акту була доповнена частиною 2, що містить винятки. А саме, положення закону не по-

ширюються і не можуть бути витлумачені як такі, що завдають шкоди сім'ї, заснованій на шлюбі за взаємною згодою між чоловіком та жінкою; відносинам усиновлення; релігійним культам та їх складовим в частині, пов'язаній з релігійними переконаннями. Антидискримінаційний закон України подібних винятків не містить.

Загалом обидва документи: Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» та Закон Республіки Молдова «Про забезпечення рівності» мають багато спільного у структурі, визначеннях та механізмах боротьби з дискримінацією. Однак, якщо український антидискримінаційний закон розпочинається з термінів, молдовський декларує мету – запобігання та боротьба з дискримінацією, а також забезпечення рівних прав усім особам, що знаходяться на території Республіки Молдова, в політичній, економічній, культурній та інших сферах життя, незалежно від раси, кольору шкіри, національності, етнічного походження, мови, релігії або переконань, статі, віку, обмежених можливостей, поглядів, політичної належності, а також на основі будь-якого іншого подібного критерію⁶. Тому безпосередньо у визначенні дискримінації критерії вже не згадуються. Молдова під дискримінацією розуміє – будь-яке розрізнення, виняток, обмеження або надання переваги в правах та свободах особі або групі осіб, а також підтримка дискримінаційної поведінки, що ґрунтується на реальних критеріях, передбачених цим законом.

В українському антидискримінаційному законі під дискримінацією мають на увазі рішення, дії або бездіяльність, спрямовані на обмеження або привілеї стосовно особи та/або групи осіб за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (далі - певні ознаки), якщо вони унеможливають визнання і реалізацію на рівних підставах прав і свобод людини та громадянина⁷.

Головна відмінність між законами полягає у розрізненні форм дискримінації. Вони є слабкими місцями обох документів, як українського так і молдовського. В ст. 5 український антидискримінаційний закон виокремлює пряму, непрямую дискримінацію, підбурювання до дискримінації та утиск. Якщо з розрізненням прямої та непрямой дискримінації все зрозуміло: під непрямую дискримінацією розуміють рішення, дії або бездіяльність, правові норми або критерії оцінки, умови чи практика, які формально є однаковими, але під час здійснення чи застосування яких виникають чи можуть виникнути обмеження або привілеї стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками, - то виокремлення підбурювання до дискримінації та утиску слід вважати не зовсім доречним.

Підбурювання до дискримінації визначається як вказівки, інструкції або заклики до дискримінації стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками; утиск як небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери. Обидва вищезгадані види дискримінації можна класифікувати як пряму або непрямую дискримінацію, тоді як нагромадження зайвих термінів ускладнює розуміння положень закону і у подальшій реалізації антидискримінаційної політики на його основі унеможливить точну класифікацію форм дискримінації.

Тим більше, що ні утиск, ні підбурювання до дискримінації ніде більше – ні в тексті закону, ні в запропонованих змінах до законодавства – не згадуються. Українському етнонаціональному законодавству потрібне чітке, недвозначне визначення дискримінації, що не дозволить особам, які підозрюються у вчиненні дискримінаційних дій, тлумачити різночитання закону на свою користь, а судам до-

поможе ефективно застосовувати його положення для притягнення їх до відповідальності. Якщо цей документ не працюватиме в практичній площині етнічнонаціональних відносин, Україна не зможе виконати вимоги Євросоюзу щодо реалізації ефективної антидискримінаційної політики.

Втім, далеко не краща ситуація з розмежуванням видів дискримінацій в молдовському антидискримінаційному законі. Окрім прямої та непрямой дискримінації, ст.7 Закону Республіки Молдова «Про забезпечення рівності» виокремлює також:

– расову сегрегацію – будь-яка дія або бездіяльність, які прямо або непрямі призводять до поділу або розрізнення осіб на основі расових критеріїв, кольору шкіри, національного або етнічного походження;

– утиск – будь-яка небажана поведінка, що призводить до формування середовища залякування, ворожнечі, приниження або образи, метою якого є приниження гідності особи на основі критеріїв, передбачених цим законом;

– дискримінація за асоціацією – будь-яка дискримінаційна дія, вчинена проти особи, яка не є частиною дискримінованої категорії за критеріями, передбаченими цим законом, але пов'язана з особою або особами, що належать до аналогічних категорій осіб;

– підбурювання до дискримінації – будь-яка поведінка, за допомогою якої чиниться тиск з метою дискримінації третьої особи на основі критеріїв, передбачених цим законом;

– віктимізація – дії або бездіяльність, що мають негативні наслідки в результаті подання скарги, позову до суду з метою реалізації положень цього закону або надання інформації, в тому числі свідчень, що стосуються дій або скарг інших осіб⁸.

З огляду на суперечливість та заплутаність основних понять дуже важко забезпечити ефективну практичну реалізацію такого закону в пострадянській державі, в якій майже відсутній досвід боротьби, в тому числі в судах, з дискримінацією. Свідчень про те, як Закон Республіки Молдова «Про забезпечення рівності» застосовується в практичній площині, поки немає. І навряд чи їх виявлять оціночні місії Європейського Союзу. Документ виглядає як формальне задоволення вимог ЄС, у нинішньому вигляді він не зможе стати підґрунтям для реалізації ефективної антидискримінаційної політики. Адже, незважаючи на всеохопність форм дискримінації, в законі зустрічаються й інші види дискримінації, які не мають визначення, отже не можуть бути кваліфіковані як такі. Наприклад, домагання, що позиціонуються як дискримінаційні дії роботодавця (ст.7).

Виокремлення значної кількості форм дискримінації в антидискримінаційних законах України та Молдови, що ускладнює практичну реалізацію їх положень, викликане бажанням держав максимально відповідати європейським стандартам протидії та запобігання дискримінації. Річ у тому, що значна частина європейських антидискримінаційних законів містить вищезгадані форми дискримінації. Однак потрібно враховувати той факт, що країни Євросоюзу вже мають тривалий досвід боротьби з дискримінацією в етнічнонаціональній політиці, тому там така деталізація є дієвою. Тоді як ні Україна, ні Молдова поки що не мали справу з системною протидією дискримінації на законодавчому рівні. Іншими словами, на нашу думку, в пострадянських державах ефективніше було б впроваджувати чіткі недвозначні антидискримінаційні положення, які не викликають ні в кого сумнівів, різнотлумачень та не потребують спеціальної додаткової підготовки суддів та правозахисників.

На відміну від Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Закон Республіки Молдова «Про забезпечення рівності» у

ст.4 виокремлює також серйозні форми дискримінації: вчинення дискримінації органами влади, дискримінація в ЗМІ, в громадських місцях, повторювана дискримінація та дискримінація щодо групи осіб, расова сегрегація. Молдовський антидискримінаційний закон більше присвячений боротьбі з дискримінацією в окремих сферах: документ містить статті, які окремо забороняють дискримінацію в сфері працевлаштування, освіти, доступу до товарів та громадських послуг. Цю особливість не можна однозначно назвати перевагою, адже під час реалізації положень закону, може скластися хибне враження про те, що дискримінація в інших сферах допустима.

Український антидискримінаційний закон більше зосереджується на формуванні підвалин державної антидискримінаційної політики, яка базується на недопущенні дискримінації; застосуванні позитивних дій; створенні умов для своєчасного виявлення фактів дискримінації та забезпечення ефективного захисту осіб та/або груп осіб, які постраждали від дискримінації. (Ст.7) У Законі України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» окремий розділ присвячений механізму забезпечення запобігання та протидії дискримінації. У ньому виписані повноваження державних органів влади, відповідальних за формування та реалізацію політики протидії та запобігання дискримінації. До них належать: Верховна Рада України, Кабінет міністрів України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи місцевого самоврядування. Окремою статтею (ст.13) передбачені права та повноваження громадських організацій, фізичних та юридичних осіб щодо запобігання та протидії дискримінації.

На відміну від молдовського аналогу, український антидискримінаційний закон не передбачає формування окремого органу влади, відповідального за боротьбу з дискримінацією. Як уже зазначалося, якщо український закон більше зосереджується на антидискримінаційній політиці, то молдовський наслідком - практичній протидії проявам дискримінації. Глава 3 Закону Республіки Молдова «Про забезпечення рівності» визначає суб'єктів, уповноважених для боротьби з дискримінацією та забезпечення рівності. В цьому переліку, окрім органів публічної влади та судових інстанцій, з'являється новий орган – Рада з запобігання та боротьби з дискримінацією та забезпечення рівності, що формується парламентом на строк 5 років та складається з 5 осіб - представників громадянського суспільства. Фактично, саме на цей орган влади і покладаються основні повноваження з протидії та запобігання дискримінації в державі⁹.

Рада з запобігання та боротьби з дискримінацією та забезпечення рівності, зокрема, вивчає відповідність чинного законодавства недискримінаційним стандартам, ініціює відповідні зміни до нього; проводить експертизу законопроектів на предмет відповідності антидискримінаційному законодавству; моніторить його виконання, ситуацію з проявами дискримінації; розглядає скарги громадян, вдається до адміністративних санкцій щодо порушників антидискримінаційного законодавства; як посередник бере участь у розв'язанні конфліктів, що виникли внаслідок дискримінаційних дій; співпрацює з міжнародними організаціями в сфері протидії дискримінації та забезпечення рівності. Уряд Молдови вже ініціював створення цієї Ради в ході розширених консультацій з громадянським суспільством та за підтримки ЄС і ООН.

Таким чином, порівняльний аналіз українського та молдовського антидискримінаційних законів дав можливість виявити недоліки та переваги обох документів, які з'явилися на пострадянському просторі у відповідь євроінтеграційні вимоги ЄС. Головною їх перевагою є те, що саме з їх появою Україна та Молдова розпочали комплексну боротьбу з явищем дискримінації (вперше дис-

кримінація отримала законодавче визначення), заклали підвалини антидискримінаційної політики як невід'ємної складової етнонаціональної політики. Раніше в обох країнах спостерігалася несистемна боротьба з окремими проявами дискримінації.

Незважаючи на юридичні відмінності, обидва антидискримінаційні закони не позбавлені недоліків, які мають спільний знаменник. Серед них: неточність формулювань, суперечливість визначень форм дискримінації, що ускладнюватиме процес притягнення до відповідальності винних й захист постраждалих від дискримінації; брак дієвих механізмів реалізації положень антидискримінаційних законів в практичній площині, підсилений відсутністю досвіду боротьби з дискримінацією.

1. Янукович: На саміті «Україна–ЄС» зробимо крок до підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом [Електронний ресурс] // Газета.ua. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/politics/_yanukovich-na-samiti-ukrajina-es-zrobimo-krok-do-pidpisannya-ugodi-pro-asociaciju/483878. 2. Лулу: Подписание Соглашения об ассоциации с ЕС не гарантировано [Електронний ресурс] / Независимый информационный портал Noi.MD. - Режим доступу: http://www.noi.md/ru/news_id/18828. 3. План дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/document/244813925/План%20д_й%20щодо%20л_берал_зац_%20_С%20в_зового%20режиму%20для%20Укра_ни.pdf. 4. Веснянка О. Стратегія проти дискримінації: український уряд забув про секс-меншини [Електронний ресурс] / О. Веснянка // Deutsche Welle. – Режим доступу: <http://www.dw.de/dw/article/0,,15766620,00.html>. 5. Лист Всеукраїнської спілки «Рада ЛГБТ-організацій України» міністру юстиції Лавриновичу О.В. (до питання громадського обговорення проекту Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні») №01-05/12-ЛГБТ від 04.05.2012. 6. Law on Equal [Електронний ресурс] / Laws and Legislation of Republic of Moldova. – Режим доступу: <http://lawsmd.blogspot.com/2012/10/law-on-equal.html>. 7. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>. 8. Закон Республики Молдова «Об обеспечении равенства» Nr. 121 от 25.05.2012 / Monitorul Oficial. - Nr. 103 – Ст. 355. (<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=343361&lang=2>) 9. Там само.

УДК 323.1

Л. І. ЛОЙКО

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КСЕНОФОБІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ*

Проаналізовано стан політико-правового забезпечення реалізації в Україні конституційного права на захист від дискримінації та ксенофобії з урахуванням його відповідності європейським стандартам і виконання міжнародних зобов'язань у цій сфері. За результатами аналізу сформульовано пропозиції щодо визначення у вітчизня-

© ЛОЙКО Лариса Іванівна – доктор політичних наук, професор, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

* Стаття підготовлена в рамках наукового проекту «Політико-правові засади етнокультурної консолідації українського суспільства» в межах державної цільової програми «Гуманітарні технології як чинник суспільних перетворень в Україні»